Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr III/32/2002
Rady Miejskiej w Koronowie
z dnia 09 grudnia 2002 r.

RADA MIEJSKA
w KORONOWIE

PROGRAM AKTYWIZACJI
OBSZARÓW WIEJSKICH
RURAL DEVELOPMENT PROGRAM

Fundacja Rozwoju
Demokracji Lokalnej

Pomorsko – Kujawskie Centrum Demokracji Lokalnej
Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej
w Bydgoszczy

Turystyka Szansą Rozwoju Miasta i Gminy Koronowo

projekt realizowany w ramach

Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich

BADANIA POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO GMINY KORONOWO

(raport z badań socjograficznych)

Grzegorz Kaczmarek

Koronowo 2002

Wprowadzenie

Jak zostało zapisane w założeniach do Projektu, generalnym jego celem jest „*...opracowanie koncepcji takiego wykorzystania i przekształcenia dużego potencjału* ***środowiskowego*** *(atrakcyjne turystycznie tereny) i* ***kulturowego*** *gminy Koronowo, aby w efekcie (bezpośrednio i pośrednio):*

1. Stymulować (w szczególności młodzież) do pozyskiwania kwalifikacji zgodnych z potrzebami rynku pracy z akcentem na rynek turystyki i rekreacji

2. Umożliwić uzyskiwać dochody i podjęcie pracy w zawodach pozarolniczych związanych z szeroko pojętą sferą usług w tym turystyki; rekreacji; ochrony środowiska;

3. Stymulować mieszkańców do przedsiębiorczości około-rolniczej; pozarolniczej (w tym turystycznej i agroturystycznej) i świadczenia usług w tych dziedzinach

4. Przygotować i „przystosować" mieszkańców oraz ich gospodarstwa i firmy do konkurencyjnych warunków rynku i integracji z UE

5. Zakładamy tez, że efektem zrealizowanego projektu będzie też swoiste narzędzie dla lokalnych władz samorządowych i liderów społeczności lokalnych w podejmowaniu istotnych (strategicznych i cząstkowych) decyzji."

Socjologiczne i inwentaryzacyjne badania terenowe, jakie podjęliśmy w ramach realizacji Projektu, stanowiące jego integralną część, miały na celu:

- Rozpoznanie i scharakteryzowanie pod względem podstawowych cech społeczno-demograficznych (ale także postaw i zachowań) turystów; wczasowiczów, oraz tzw. turystów rezydentów - stanowiących bardzo znaczną kategorię osób przybywających na Ziemię Koronowską,
- Rozpoznanie opinii i ocen dotyczących: z jednej strony „oferty" lokalnej, z drugiej oczekiwań i potrzeb turystów - wczasowiczów i rezydentów (w tym zapotrzebowanie na usługi i tzw. produkty turystyczne)
- Zidentyfikowanie gotowości, mieszkańców odnośnie podejmowania pracy itp. aktywności w dziedzinie szeroko pojętej turystyki itp. działalności usługowej i opinii na ten temat.

Wyniki badań mają dostarczyć wniosków i rekomendacji do aktywnej polityki w dziedzinie wykorzystania turystyki jako szansy szybkiego i zrównoważonego rozwoju Ziemi Koronowskiej; swoistego koła zamachowego tego rozwoju.

Do badań zostały wytypowane trzy główne próby celowe:

- Turystów i wczasowiczów (500 osób w wieku pow. 15 lat) (**T**)
- Wczasowiczów –rezydentów z domków letniskowych (300 osób dorosłych) (**R**)
- Mieszkańców gminy Koronowo (200 osób dorosłych) (**M**) [1]

[1] Dalej będę stosował dla tych trzech kategorii badanych oraz 3 kwestionariuszy ankiet następujące skróty: **T**- turyści i wczasowicze; **R**- turyści rezydenci z domków letniskowych; **M** – mieszkańcy gminy Koronowo

Każda z tych kategorii dzieliła się jeszcze na szereg podgrup, celowo także zróżnicowanych[2]. Ponadto pomocniczymi kryteriami, którymi posługiwali się ankieterzy były tradycyjnie zmienne: miejsca pobytu; wieku i płci respondentów.

Z zaplanowanej łącznie 1000 osobowej próby zrealizowano faktycznie 999 wywiadów – ankiet. Trzy grupy celowe badane były przy pomocy trzech różnych kwestionariuszy ankiet, chociaż znaczna część pytań, kategorii i danych była w nich identyczna, część dotyczyła wyłącznie danej podgrupy[3].

Generalnie udało się zrealizować zaplanowaną strukturę próby, z paroma nieistotnymi dla celów badań odchyleniami -wynikającymi z przyczyn częściowo niezależnych (np. brak szkoleń w OW w czasie przeprowadzania badań, mniejsza liczba domków wolnostojących).

Próba nie jest reprezentatywna w sensie statystycznym. Dobór takowej dla tak dynamicznego i labilnego zarazem zjawiska jakim jest ruch turystyczny w popularnej i atrakcyjnej okolicy jest w praktyce niemożliwy. Dobór podprób celowych, ogólna duża wielkość próby (1000 osób) i wykonanie przez ankieterów szczegółowej procedury doboru zapewniło jednak , naszym zdaniem niezbędną „funkcjonalną" reprezentatywność uzyskanych danych i opinii[4].

Same badania terenowe zostały przeprowadzone przez 10 ankieterów na terenie gminy w okresie od 25 lipca do 05 sierpnia 2002r. Celowo obejmowały dwa weekendy i przypadały na szczyt letniego sezonu urlopowego i wypoczynkowego. Szczęśliwie badaniom sprzyjała też słoneczna i ciepła aura..

Badanie poprzedzono pilotażem w dniu 18 lipca oraz dwoma spotkaniami szkoleniowo-instruktażowymi. Ankieterami byli w większości studenci Pomorskiej Wyższej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa zainteresowani problematyką i terenem badań, oraz pracownicy FRDL w Bydgoszczy[5].

Każda z trzech ankiet zawierała kilkanaście skategoryzowanych pytań. Niektóre z nich były bardzo obszerne i obejmowały ponad dwadzieścia kategorii odpowiedzi ujętych dodatkowo na kilkustopniowej skali (np. pyt. T 8 i 12), inne mocno skomplikowane[6] (pyt. T 15 i 18; M 10 i

---

[2] Zobacz załącznik: Struktura doboru i realizacji próby badawczej – wersja pełna raportu.

[3] Zob. załączniki: kwestionariusze ankiet: Turyści; Rezydenci; Mieszkańcy.

[4] Więcej na temat metodologicznych założeń , ale i ograniczeń naszych badań piszę w Raporcie głównym.

[5] Obok zespołu młodych Ankieterów w składzie: Burzyńska Barbara; Czarnecki Piotr; Grzelak Izabela; Grzelak Joanna; Nalaskowska Dorota; Ozdarski Mariusz; Rydelska Aleksandra; Stasińska Anna; Stawicka Agnieszka; Zielińska Monika, przy organizacji i przeprowadzeniu badań, oraz kodowaniu i przeniesieniu na wersję elektroniczną danych z ankiet, dużą pracę wykonali: Hanna Hapka oraz Marek Nowacki i Zenon Rydelski. Wszystkim im składam serdeczne podziękowanie

[6] W praktyce; mimo szkoleń ankieterów i badań pilotażowych kilka z tych pytań okazało się zbyt trudnych do rzetelnego wypełnienia. Uzyskane z nich dane są cząstkowe i traktujemy je tylko orientacyjnie. Zob. komentarz przy ich analizie, w tekście opracowania.

12). Kilka pytań miało charakter otwarty (bez proponowanych kategorii, które zostały dopiero stworzone przy kodowaniu danych), np. T 6; T 9 i 10; T 13) jedno było tzw. pytaniem projekcyjnym (T 11 = M 4 = R 12).

Metryczka, wszystkich 3 kwestionariuszy, obejmowała kilkanaście podstawowych danych i charakterystycznych społeczno-demograficznych respondentów.

W sumie uzyskaliśmy bardzo dużo cennych danych; informacji i opinii kilku grup społecznych. Stanowią one podstawę dalszych analiz badań i porównań, także z wynikami badań przeprowadzonych w 2000 roku na reprezentatywnej próbie mieszkańców gminy Koronowo[7].

Ze względu na obszerność zgromadzonego materiału oraz stopień pogłębienia analizy danych, jego opracowanie nastąpiło w dwóch etapach[8].

Tu przedstawiamy już raport końcowy. Poprzedzał go roboczy „Raport wstępny" prezentujący podstawowe wyniki badań i koncentrujący się na grupie turystów.

Ale i ta wersja raportu wykorzystuje tylko część z obszernego materiału jaki zgromadziliśmy w trakcie i poprzez badania terenowe. Ograniczono też komentarze i analizy porównawcze, do koniecznych dla naszego Projektu.

„Pełne" wykorzystanie wyników badań, z pogłębionymi analizami porównawczymi i rekomendacjami jest w istocie procesem i zależeć będzie także od umiejętności korzystania decydentów z posiadanych informacji.

Integralną część raportu stanowią załączniki oraz baza danych w wersji elektronicznej w standardowym programie Excel. Umożliwia ona kontynuację badań i analiz zgodnie z konkretnymi potrzebami. Wraz z bazą z badań mieszkańców gminy Koronowo z 2002 r stanowi niezastąpione, a czasami jedyne źródło wielu informacji i danych o mieszkańcach gminy – ich cechach i opiniach.

Standaryzacja obu badań umożliwia porównywanie, a nawet kumulowanie niektórych danych i wyników.

---

[7] Zob. Grzegorz Kaczmarek, „ Badania Społeczne gminy Koronowo" Raport. Do Strategii gminy na lata 2000 – 2015, mat. powielany., Bydgoszcz- Koronowo 2000r.

[8] Wynika to także z konieczności wcześniejszego uwzględnienia podstawowych wyników badań przez innych ekspertów i wykorzystania ich dla propozycji i rekomendacji sektorowych (segmentowych) celów, a tym samym z harmonogramu i procedur sprawozdawczych Projektu.

Wyniki badań.

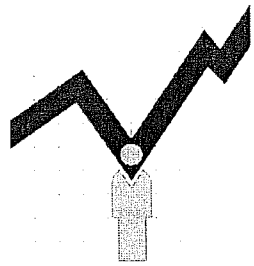

Wyniki badań prezentujemy w blokach tematycznych skupiających odpowiedzi na pytania dotyczące jakiegoś kluczowego zagadnienia lub (i) diagnozy; stanowiących zarazem podrozdziały niniejszego opracowania. Są nimi:

I. Charakterystyka turystów i najważniejszych ich kategorii w oparciu o odpowiedzi na pytania wywiadu –ankiety oraz dane metryczkowe i inne dane statystyczne i badania.
II. Zachowania i postawy turystów – w oparciu o otwarte i skategoryzowanie ich odpowiedzi na pytania wywiadów- ankiet.
III. Opinie i oceny - w oparciu o otwarte i skategoryzowanie ich odpowiedzi na pytania wywiadów- ankiet.
IV. Oczekiwania; postulaty; życzenia itp. -w oparciu jw.

Tam gdzie jest to szczególnie uzasadnione dokonujemy porównań odpowiedzi innych kategorii respondentów – turystów rezydentów (R) lub (i) mieszkańców (M). Dalej uzupełniać je będziemy szerszymi i pogłębionymi analizami porównawczymi, korelacyjnymi i czynnikowymi.[9]

Jak już wspomniałem, w Raporcie analizujemy wykorzystujemy tylko część uzyskanych danych.

Na koniec, w formie załącznika, zawarliśmy uporządkowane (a w kilku przypadkach dane dodatkowo skategoryzowane lub przekształcone na wskaźniki – np. obliczone średnie) zbiorcze zestawienie kompletu danych uzyskanych przy pomocy wszystkich trzech kwestionariuszy wywiadów- ankiet.

I. Charakterystyka turystów

[9] M.in. w oparciu o sugestie ekspertów, którzy zapoznali się z „surowymi" wynikami. Wykracza to jednak poza zadania tego Projektu.

Według szacunków[10] gmina posiadała infrastrukturę turystyczną pozwalającą na jednorazowy nocleg około 19 000 osób, w tym:

- ok. 3300 osób w 823 całorocznych miejscach noclegowych w OW; zajazdach; hotelach; pensjonatach i gospodarstwach agroturystycznych
- ok. 3800 osób w 1260 noclegowych miejscach sezonowych tychże obiektów
- ok. 600 osób na 6 polach namiotowych
- ok. 11 000 osób w prywatnych domkach letnich (ok. 1000 POD i 1900 innych)[11]

Liczba turystów, wczasowiczów i rezydentów jest w sumie bardzo duża Mimo relatywnie niskiego wykorzystania istniejącej bazy - zob. tabela 2 niżej:

Tab. 1. Wykorzystanie bazy turystycznej w gminie Koronowo w roku 1999

Wyszczególnienie	ogółem	Hotele itp.	Pozostałe-ogółem	ośrodki wczasowe	Ośrodki szkoleniowe	pola biwakowe
Korzystający:	25817	860	24957	7312	5172	1977
- w tym tur. zagraniczni	212	110	102	26	71	5
Udzielone noclegi:	112433	1149	111284	55669	32697	8387
- w tym tur. zagraniczni	1399	281	1118	308	800	10
Stopa wykorzystanie miejsc noclegowych	35,4%	6,6%	37,1%	47,2%	43,7%	10%

Źródło: Dane US w Bydgoszczy z dn.5.04.2000 i 11.04.2000.

:Tab.2. Szacunki dotyczące ruchu turystycznego w gminie Koronowo w 1999 roku

Rodzaj obiektów	miejsc noclegowych	liczba dni użytkowania w roku	% wykorzystania	rocznie noclegów turystycznych
• ośr. wypoczynkowo-szkoleniowe, całoroczne	274 *(ok. 500*)*	300	25	20.550 *(ok. 37.500*)*
• ośrodki wypoczynkowe sezon. - razem ze sprywatyzowanymi	826 *(ok. 1.300*)*	100	60	49.560 *(ok. 78.000*)*
• inne (hotel, zajazd, gospod. agroturystyczne)	100	300	15	4.500
• pola biwakowe	600	80	10	4.800
•domki letniskowe - prywatne	980	120	70	823.200
•domki letnisk.Prac.Ogr.Działk.	11.700	120	70	982.800
Razem	**14.480** ***(ok. 15.180*)***	•	•	**1.885.410** ***(ok. 1.930.800*)***

**/Dane kursywą dot. ośrodków wypoczynkowych i wypoczynkowo-szkoleniowych wynikają z inwentaryzacji - patrz tab.1.*

[10] Zob. i por . dane sprzed 2 lat, w: Opracowanie: Turystyka , Romana Przybyszewska Gudelis, (w ramach Strategii gminy Koronowo, 2000, mat powielany)

[11] W latach 2000-2002 w gminie wydano zezwolenia na budowę 85 nowych domków letniskowych. Szacuje się ich liczbę na ok. 100 nowych obiektów...

W oparciu o wzrost liczby miejsc noclegowych można przyjąć, że dwa lata później co najmniej taka sama liczba turystów przyjeżdża w ciągu roku na Ziemię Koronowską. Aktualny pozostaje też szacunek ogólnego ruchu turystycznego odnotowywanego w ciągu roku , który najprawdopodobniej zbliża się do dwóch milionów noclegów. W tym liczba noclegów turystycznych (bez pobytów w domkach wakacyjnych) wynosi rocznie ok. 100 tys., a przy wyższych - aktualnych danych, dziś już około 150 tyś[12]. Cała reszta to wielkości związane z bardzo licznymi domkami letniskowymi (ok. 3000 obiektów).

Jeśli do tego dodamy trudne do oszacowania, ale z pewnością (głównie za sprawą komunikacji samochodowej i demokratyzacji kultury czasu wolnego...) wzrastające liczby turystów tranzytowych, to uświadomimy sobie skalę ruchu turystycznego w gminie. A co za tym idzie skalę szans, możliwości, ale i zagrożeń i problemów z tym związanych.

Na tym tle dopiero przyjrzyjmy się wynikającej z naszych badań **charakterystyce i strukturze turystów.**

Na podstawie danych ankiety, głównie tzw. danych metryczkowych możemy określić podstawowe cechy turystów przyjeżdżających na Ziemię Koronowską.

Tab. 3. Struktura płci

A. Płeć	Turyści		Rezydenci	
	%	liczba	%	liczba
mężczyzna	**53,5**	285	**51,8**	127
kobieta	46,5	248	48,2	118
b.d.	0,9	5	0,8	2
Razem w próbach N =	*100 %*	*538*	*100 %*	*247*

Źródło: wyniki badań i obliczeń własnych

***Uwaga!** Jeśli nie podano inaczej -we wszystkich tabelach i wykresach źródło to samo.*

W obu grupach T i R widzimy kilkuprocentową przewagę liczebności mężczyzn. Potwierdza to potoczne obserwacje ad tego parametru demograficznego i mimo trudności w precyzyjnym określeniu proporcji płci wśród turystów, może być cenną wskazówką dla programów usług, itp.

Tab. 4. Struktura wieku

B. Wiek	Turyści		Rezydenci	
Przedział wieku:	%	liczba	%	liczba
15 do 24 lat	**39,3**	**210**	**9,4**	**23**
25 do 34 lat	24,2	129	14,3	35
35 do 44 lat	18,7	100	21,6	53

[12] Zobacz dane spisu inwentaryzacyjnego z natury.

B. Wiek	Turyści		Rezydenci	
45 do 54 lat	12,0	64	**31,4**	**77**
55 do 64 lat	3,9	21	13,9	34
powyżej 65 lat	**1,9**	**10**	9,5	24
b.d.	0,7	4	0,8	2
Razem w próbach N =	*100 %*	*538*	*100 %*	*247*

Wytłuszczono kategorie rekordów(min./ max)
Uwaga ta dotyczy także dalszych zestawień tabelarycznych

Wśród turystów przeważają zdecydowanie ludzie młodzi: prawie 40% jest jeszcze w wieku szkolnym (do 24 lat).Osoby powyżej 54 lat stanowią niespełna 6%. Niemal odwrotnie przedstawia się struktura wieku rezydentów: tu najmłodsza grupa to tylko 9,4%, najliczniejsza są grupy w wieku 45-54 lata (31,4%) oraz 35-44 (21,6%). Najstarsze kategorie (pow. 54 lat) liczą 23,5%. Dobrze oddaje to poniższy wykres:

Wykres 1.

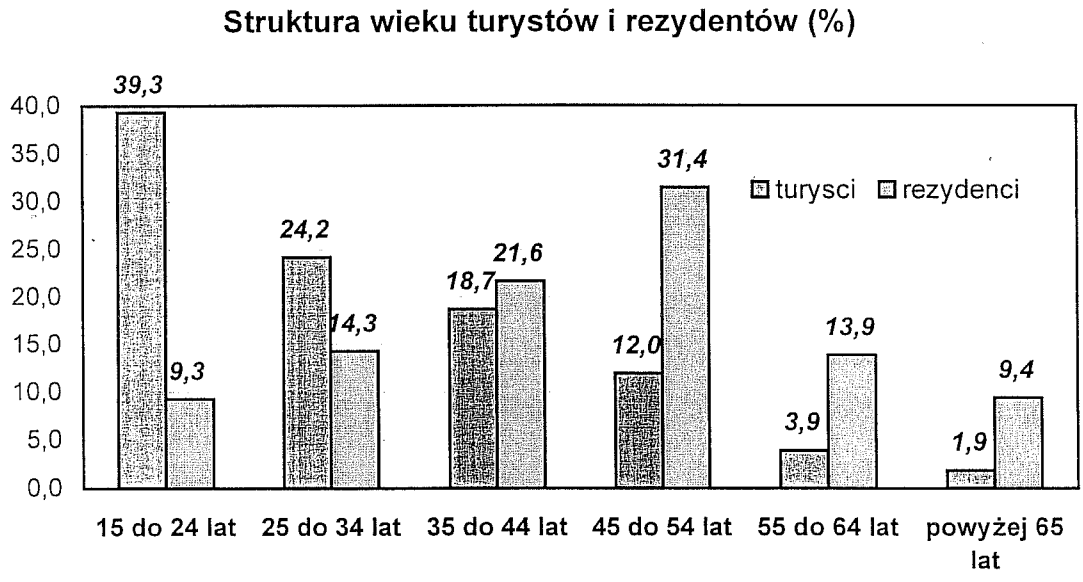

Zmienna wieku jest w dziedzinie turystyki jedną z najsilniej różnicujących tzw. segmenty rynku. Dlatego analizie tego parametru z wieloma innymi cechami i opiniami respondentów poświęcić trzeba dalej znacznie więcej uwagi.[13]

[13] Robimy to częściowo w pełnym raporcie. Jeszcze szersza analiza korelacyjna wykracz poza ramy naszego programu, a tym samym raportów. Niemniej materiał jakim dysponuje umożliwia to w każdej chwili i być analizy takie zostaną podjęte (w tym także przez studentów realizujących zadania badawcze i edukacyjne?) w dalszych etapach. Uwaga ta dotyczy także wielu innych zmiennych; zależności i danych uzyskanych dzięki naszym badaniom.

Tab. 5 Struktura wykształcenia

C. Wykształcenie	Turyści		Rezydenci	
	%	liczba	%	liczba
Podstawowe lub mniej	**8,3**	*44*	**3,3**	*8*
Zasadnicze zawodowe	10,5	*56*	9,8	*24*
Średnie	**50,0**	*266*	**50,2**	*123*
Niepełne wyższe	13,2	*70*	7,3	*18*
Wyższe	18,0	*96*	29,4	*72*
b.d.	1,1	*6*	0,8	*2*
Razem w próbach N =	*100 %*	*538*	*100 %*	*247*

Kolejny parametr -wykształcenie, należy również do najważniejszych i najbardziej oddziałujących na zachowania; preferencje i opinie turystów.

Zwróćmy uwagę na istotne i charakterystyczne różnicę w strukturze wykształcenia rezydentów (i pozostałych kategorii turystów: wśród tych ostatnich znaczącą grupę stanowili studenci i uczniowie kontynuujący naukę po maturze – stąd aż 13,2% z nich deklaruje wykształcenie „niepełne wyższe". Wśród rezydentów relatywnie bardzo wysoki odsetek (prawie 30%) ma wykształcenie wyższe.

W obu grupach dominuje (niemal identyczny wskaźnik: ponad 50%) kategoria średniego wykształcenia.[14]

Istotnych informacji dotyczących zróżnicowania poszczególnych „segmentów" turystów pod względem cech społeczno zawodowych (przynależności do grupy społeczno-zawodowej oraz miejsca pracy będącego głównym źródłem utrzymania dla respondenta) dostarczają poniższe zestawienia (tab. 6 i tab. 7)

Zwróćmy uwagę na największe różnice w strukturze dwóch analizowanych grup turystów (T ; R) oraz rekordy – tj. najliczniejsze kategorie w obu (zaznaczono pogrubioną czcionka): zdecydowanie najliczniejszymi kategoriami wśród turystów są uczniowie i studenci (38,5%) oraz pracownicy umysłowi (25,8%). Pozostałe kategorie nie przekraczają 10 % udziału w próbie. Rezydenci to w prawie 36 procentach pracownicy umysłowi oraz liczna grupa emerytów (18%) i spora grupa studentów i uczniów (11,4%). Ponad 10,2% tej kategorii stanowią prywatni przedsiębiorcy – właściciele firm.

[14] Zob. uwaga - przypis 12 - powyżej.